

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

שם הקורס : מבוא למדרשי ההלכה והאגדה

שנה"ל תשע"ח

שם המרצה : יצחק רונס

היקף שעות : קורס סמסטריאלי

דרישת קדם : אין

תוכן ומטרות הקורס :

מטרת הקורס היא לתת ללומד היכרות בסיסית של הספרות המדרשית – מדרשי ההלכה והאגדה אשר לרוב אין מרבים לעסוק בהם בעולם הישיבות במתכונתו הנוכחית.

נסקור את הקבצים המדרשיים העיקריים בסוגות השונות, ונעמוד על זמן כתיבתם ועריכתם של הספרים השונים, לפי ארצות מוצאיהם, כמו גם על האסכולות הפרשניות השונות הקיימות בכל סוגה (ההבדלים שבין מדרשי ההלכה דבי ר' עקיבא לדבי ר' ישמעאל מבחינה צורנית ותוכנית – הבדלים שבין מדרשי אגדה מוקדמים ומאוחרים ; ארץ ישראלים ובבליים וכו'). כמו גם היכרות מעמיקה יותר עם מטרות ספרות זו ודרכי העיון והחשיבה המיוחדים לכל סוגה ספרותית (יחס הדרשות להלכות (יצירה מחודשת או עיגון הקיים) במדרשי ההלכה. והיחס לנס ולאירועים היסטוריים במדרשי האגדה). התלמידים ילמדו להכיר את דעות החוקרים בשאלת היחס שבין מדרש ההלכה לבין משניות התנאים, כמו גם לדעת לזהות ולהבין את צורתו המיוחדת של מדרש הפתיחתא, ולהבחין בין מעשי חכמים לבין הסיפור המקראי המורחב וכו'.

יחידות הוראה בקורס

1. מדרשי ההלכה – דבי ר' עקיבא ודבי ר' ישמעאל
2. גופים זרים במדרשים דבי ר' עקיבא (מכילתא דעריות וכו')
3. היחס שבין מדרשי ההלכה לבין משניות התנאים
4. גנזי מדרשי ההלכה "האבודים" - הגניזה, מדרש הגדול וילקוט שמעוני
5. היחס שבין ההלכות לדרשות – יצירה מחודשת או עיגון הקיים
6. מדרשי האגדה – חיבורים מוקדמים ומאוחרים ; ארץ ישראלים וכו'
7. מדרש הפתיחתא
8. הסיפור המקראי המורחב
9. היחס לנסים ולתיאור אירועים היסטוריים במדרשי האגדה
10. מדרש האגדה ומחשבת חז"ל

דרישות הקורס

מבחן סופי - 100 אחוז

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים

מיקוד 44814

טלפון : 03-9061301

פקס : 03-9061342

דוא"ל : dekan@orot.ac.il

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3

ת"ד 1106, רחובות 76110

טלפון : 08-9485662

פקס : 08-9485686

דוא"ל : sima-c@mor.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

דרכי התקשרות עם המרצה

yroness@gmail.com

ביבליוגרפיה

1. אורבך, אפרים אלימלך, "הדרשה כיסוד ההלכה ובעיית הסופרים", מעולמם של חכמים, ירושלים, תשס"ב, עמ' 50-66
2. אלבק, חנוך, מבוא למשנה, ירושלים תל-אביב, תשי"ט
3. אפשטיין, יעקב נחום, מבואות לספרות התנאים, ירושלים – תל-אביב, תשי"ז
4. האוניברסיטה הפתוחה, מבוא לתורה שבעל פה, תל-אביב, תשנ"א
5. גליקסברג, שלמה, 'איין למדים מן ההגדות': על משמעות הכלל ותוקפו, דרך אגדה, יא (תשע"א), עמ' 127-144
6. גרוס מיכאל, ברקאי יאיר, מלמד יוסי, דרכים בפרשנות האגדה, מכון מופת, תל אביב, תשס"ח
7. גרינולד, איתמר, "המתודולוגיה של חקר מחשבת חז"ל", מלאת ב (תשמ"ד), עמ' 173-184
8. הורביץ, יהושע, "יחס הגאונים לאגדה", מחנים, 7 (תשנ"ד), עמ' 122-129
9. היינמן, יוסף, אגדות ותולדותיהן, ירושלים, 1974
10. היינמן, יוסף, 'הפתיחות במדרשי אגדה: מקורן ותפקידן', הקונגרס העולמי למדעי היהדות 4 (תשכ"ט), עמ' 43-47
11. היינמן יצחק, דרכי האגדה, ירושלים, 1954
12. הרשקוביץ, שמואל, 'מבוא לתורה שבעל-פה', מרחבים, ג (תשמ"ח), עמ' 176-288
13. כהנא, מנחם, "הדרשות במשנה וההלכות במדרש: בחינת זיקות גומלין", תרביץ פד, א-ב (תשע"ו), 17-76
14. כהנא מנחם יצחק (מהדיר), קטעי מדרשי הלכה מן הגניזה, ירושלים תשס"ה
15. לוינסון, יהושע, הסיפור שלא סופר: אמנות הסיפור המקראי המורחב במדרשי חז"ל, ירושלים, 2005
16. ליברמן שאול, סיפרי דברים מהדורת לי פינקלשטיין, מחקרים בתורת ארץ ישראל, ירושלים תשנ"א, עמ' 566-578
17. מאיר עפרה, סוגיות בפואטיקה של סיפורי חז"ל, תל אביב, 1993

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
 ת"ד 1106, רחובות 76110
 טלפון: 08-9485662
 פקס: 08-9485686
 דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

מאיר, עפרה, הסיפור הדרשני בבראשית רבה, תל אביב, 1987
 אלקנה, ד"ר אפרים
 מיקוד 44814
 טלפון: 03-9061301
 פקס: 03-9061342
 דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

19. מיליקובסקי, חיים, 'ויקרא רבה פרשה כה: הפתיחתא הראשונה (פסקאות א-ג) עיונים בנוסח בעריכה ובזיקתו למקבילה בפסיקתא דרב כהנא', תרביץ עא (תשס"ב), עמ' 19-65
20. מלמד, עזרא ציון, פרקי מבוא לספרות התלמוד, ירושלים, תשל"ג
21. סבתו, מרדכי, 'לשילובן של דרשות "מיכן אמרו" במדרשי ההלכה', תרביץ פד, ג (תשע"ז), 416-397
22. פרנקל יונה, מדרש ואגדה, תל-אביב, תשמ"ז
23. פרנקל, יונה, דרכי האגדה והמדרש, גבעתיים, תשמ"א
24. רייזל, ענת, מבוא למדרשים, אלון שבות, 2011
25. שנאן, אביגדור, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב, תשמ"ז
26. שנאן, אביגדור, "מדרשת הפסוק אל האגדה החופשית: פרק בתולדות הסיפור המקראי המורחב", מחקרי ירושלים בספרות עברית, ה (תשמ"ד), 203-220
27. שנאן, אביגדור, "לתורת הפתיחתא", מחקרי ירושלים בספרות עברית א (תשמ"א), עמ' 341-331
28. שנאן, אביגדור, "חטאיהם של נדב ואביהוא באגדת חז"ל", תרביץ מח, ג-ד (תשל"ט), עמ' 214-201

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il